

УДК 343.98

Ірина Олександрівна ТЕСЛЮК,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНІВ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ, ЩО ДЕТЕРМІНУЮТЬ ПРОЦЕС КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Реформування системи правоохоронних органів України покликане вивести попередження та розкриття злочинності на новий рівень. Разом з тим, важливе значення має і високий рівень компетентності працівників, який проявляється через професійно важливі якості. Зокрема, для належного виконання своїх обов'язків, вагоме місце займають професійно важливі якості, що детермінують криміналістичне прогнозування (далі – ПВЯ).

Визначення ступеня розвитку ПВЯ, що детермінують криміналістичне прогнозування, дасть змогу виявити реальний рівень їх розвитку серед органів слідства та визначити подальші шляхи щодо удосконалення та підвищення їх рівня. Для цього, нами була розроблена анонімна анкета та проведено анонімне анкетування, у якому прийняли участь 354 особи, з них: 141 курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Одеського державного університету внутрішніх справ, віком 18–20 років; 127 курсантів Одеського училища професійної підготовки працівників міліції ГУ МВС в Одеській області, віком від 20 до 28 років; 86 слідчих слідчого відділення Приморського РВ ОМУ ГУ МВС України в Одеській області, Малиновського РВ ОМУ ГУ МВС України в Одеській області та Суворовського РВ ОМУ ГУ МВС України в Одеській області, віком 25–35 років.

Респондентам було запропоновано уважно ознайомитися з запропонованими переліком умінь (20 умінь) та у першій анкеті позначити, на скільки зазначені уміння повинні бути розвинені у слідчого (в ідеалі), у другій анкеті – оцінити ступінь розвитку запропонованих умінь у особи, яка сидить з респондентом поруч справа, тобто колеги. Запропоновані уміння необхідно було оцінити за п'ятизначною шкалою, де: **1** – уміння зовсім не розвину, тобто **0 %**; **2** – розвинені на **25 %** (низький ступінь розвитку); **3** – на **50 %** (середній ступінь розвитку); **4** – на **75 %** (високий ступінь розвитку), **5** – на **100 %** (дуже високий ступінь розвитку). Таким чином, підсумувавши результати анкетування, нами було встановлено ступінь розвитку 20 запропонованих професійно важливих умінь, що детермінують криміналістичну прогностичність слідчого. Розглянемо більш детально отримані результати.

Так, наприклад, **прогностичність**, як здатність слідчого передбачати ситуацію, явища, дії та бездіяльність, наслідки та результати власних дій.

Респонденти зазначили, що прогностичність як еталона якості у слідчого: а) зовсім не повинна бути розвинута – так відповіло 1 % курсантів ОДУВС, 1 % курсантів УПП; 0 % слідчих; б) повинна бути розвинена на 25 % – так дали відповідь 5 % курсантів ОДУВС, 11 % курсантів УПП, 9 % слідчих; в) повинна бути розвинена на 50 % – так відповіло 22 % курсантів ОДУВС, 15 % курсантів УПП та 24 % слідчих; г) повинна бути розвинена на 75 % – так відповіло 43 % курсантів ОДУВС, 29 % курсантів УПП та 21 % слідчих; д) повинна бути розвинена на 100 % – так дали відповідь 29 % курсантів ОДУВС, 44 % курсантів УПП, 46 % слідчих.

На питання, на скільки розвинена прогностичність у особи, що сидить поруч, ми отримали такі результати (див. рис. 2.1.16.): а) зовсім не розвинута – так відповіло 4 % курсантів ОДУВС, 0 % курсантів УПП; 1 % слідчих; б) розвинена на 25 % – так дали відповідь 10 % курсантів ОДУВС, 13 % курсантів УПП, 6 % слідчих; в) розвинена на 50 % – так відповіло 26 % курсантів ОДУВС, 27 % курсантів УПП та 39 % слідчих; г) розвинена на 75 % –

так відповіло 38 % курсантів ОДУВС, 35 % курсантів УПП та 42 % слідчих; г) розвинена на 100 % – так дали відповідь 22 % курсантів ОДУВС, 25 % курсантів УПП, 12 % слідчі.

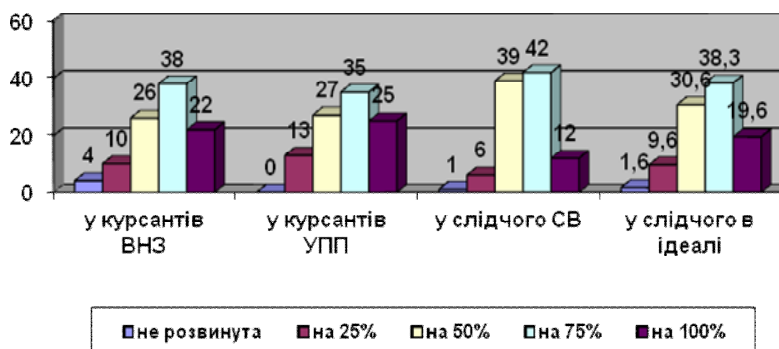

Рис. 1. Середньостатистичні показники ступеня розвитку **прогностичності**

Таким чином, підсумовуючи результати дослідження ми встановили, що в ідеалі прогностичність, як професійно важлива якість, що детермінує здатність слідчого до прогнозування, повинна бути розвинена на 75 %. Але, як бачимо на рис. 1, вона розвинена не у всіх респондентів (так, вона розвинена тільки на 50 % у 26 % курсантів ВНЗ та на 25 % у 13 % курсантів УПП). Отже, ми вважаємо, що необхідно спрямувати навчально-формуючі заходи на формування та розвиток такої професійно важливої якості як прогностичність.

Передбачувальність – це здатність слідчого припускати ті чи інші події чи явища при розслідуванні злочину в цілому чи окремих його обставинах (при побудові версій, перед допитом, оглядом, обшуком, та ін.).

Респонденти зазначили, що передбачувальність як еталонна якість у слідчого: а) зовсім не повинна бути розвинута – так відповіло 5 % курсантів ОДУВС, 2 % курсантів УПП; 3 % слідчих; б) повинна бути розвинена на 25 % – так дали відповідь 6 % курсантів ОДУВС, 5 % курсантів УПП, 8 % слідчих; в) повинна бути розвинена на 50 % – так відповіло 22 % курсантів ОДУВС, 16 % курсантів УПП та 18 % слідчих; г) повинна бути розвинена на 75 % – так відповіло 38 % курсантів ОДУВС, 39 % курсантів УПП та 27 % слідчих; г) повинна бути розвинена на 100 % – так дали відповідь 29 % курсантів ОДУВС, 38 % курсантів УПП, 44 % слідчі.

На питання, на скільки розвинена передбачувальність у особи, що сидить поруч, ми отримали такі результати (див. рис. 2):

а) зовсім не розвинута – так відповіло 5 % курсантів ОДУВС, 4 % курсантів УПП; 1 % слідчих; б) розвинена на 25 % – так дали відповідь 12 % курсантів ОДУВС, 23 % курсантів УПП, 5 % слідчих; в) розвинена на 50 % – так відповіло 27 % курсантів ОДУВС, 20 % курсантів УПП та 12 % слідчих; г) розвинена на 75 % – так відповіло 37 % курсантів ОДУВС, 24 % курсантів УПП та 36 % слідчих; г) розвинена на 100 % – так дали відповідь 19 % курсантів ОДУВС, 29 % курсантів УПП, 46 % слідчі.

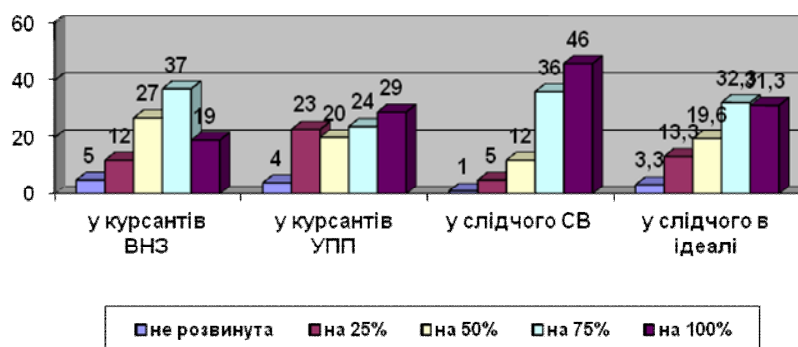

Рис. 2. Середньостатистичні показники ступеня розвитку **передбачувальності**

Так, підраховуючи результати дослідження ми встановили, що в ідеалі передбачувальність, як професійно важлива якість, що детермінує здатність слідчого до

прогнозування, повинна бути розвинута на 75 %. Але, вона розвинена не у всіх респондентів (так, вона розвинена тільки на 25 % у 12 % курсантів ВНЗ та на 50 % у 20 % курсантів УПП). Тому ми вважаємо, що необхідно забезпечити подальше формування та розвиток такої професійно-важливої якості як передбачувальність.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, ми дійшли загального висновку, що в ідеалі показники професійно важливих якостей, що детермінують здатність слідчого до прогнозування є дещо вищими аніж на практиці. На нашу думку, це пояснюється низьким рівнем компетентності слідчого, легковажне відношення до роботи, а точніше ігнорування або уникнення норм та неналежне дотримання дисциплінарних правил поведінки слідчого. Все це впливає на реальну картину попередження, розкриття та розслідування злочинів.

З метою більш раціонального використання криміналістичного прогнозування є гостра необхідність щодо розробки тактики застосування цього методу у досудовому розслідуванні. Необхідно в подальшому спрямувати навчально-формуючі заходи та покращити рівень знань, умінь та навичок органів досудового розслідування щодо застосування методу криміналістичного прогнозування.

Одержано 18.09.2017

УДК 343.98

Юрий Дмитриевич ТКАЧ,

кандидат юридических наук,
доцент кафедры криминалистики
Одесского государственного университета внутренних дел;

Ольга Николаевна КОВАЛЁВА,

преподаватель кафедры криминалистики
Одесского государственного университета внутренних дел

ИННОВАЦИОННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ КРИМИНАЛИСТИКИ КАК РАЗВИТИЕ НАСЛЕДИЯ ПРОФЕССОРА М. В. САЛТЕВСКОГО

Разработанная и последовательно развиваемая автором *новая доктрина методологии криминалистики* основывается на фундаментальном наследии профессора М. В. Салтевского по докторскому диссертационному наиболее точному определению и разграничению двух основных базисных собственно криминалистических метода исследования – идентификации и установления общей групповой, видовой и родовой принадлежности (группификации) [5].

Сущность этих методов определялась соответственно как отождествление определенного твердого объекта по материально фиксированному отображению его же признаков внешнего строения на ином объекте и в сравнении двух и более объемов твердых, жидких или газообразных веществ по определенным суммативным групповым, видовым или родовым качественно-количественным признакам [5].

Данный подход выгодно отличался от двух других возникших примерно в это же время подходов, согласно которым весьма непрофессионально установление общей групповой, видовой или родовой принадлежности рассматривалось в качестве лишь этапа идентификации [3; 6].

Взяв за основу указанный научный подход М. В. Салтевского, развитый А. А. Кириченко по принципиально новому пониманию методов исследования микрообъектов посредством их индивидуальной и групповой идентификации микрообъектов [1, с. 216, 218], установления их общего источника происхождения [1, с. 220], их диагностического [1, с. 220–221] и ситуационного исследования [1, с. 221], автор разработал и последовательно развивал [4, с. 52–56; 7, с. 203–206; 8, с. 202–205 и др.] *следующую новую доктрину понятий и взаимоотношения базисных собственно криминалистических методов:*